

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ ПІВДЕННО-СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

01.02.2022

м. Дніпро

№ 54/1 -рк/к

Комунальне підприємство
теплових мереж
«Криворіжтепломережа»

Про припинення бездіяльності, яка містить
ознаки порушення законодавства
про захист економічної конкуренції

Адміністративна колегія Південно-східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали дослідження регіональних ринків у сфері теплопостачання, проведеного Першим відділом досліджень і розслідувань Південно-східного міжобласного територіального відділення на виконання доручення Антимонопольного комітету України від 12.08.2020 №13-01/824,

ВСТАНОВИЛА:

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

З метою здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на регіональному ринку у сфері теплопостачання, зокрема, постачання теплової енергії, на виконання доручення Антимонопольного комітету України від 12.08.2020 №13-01/824, Південно-східне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України (далі - Відділення) провело дослідження діяльності суб'єктів господарювання на зазначеному вище ринку, яким було охоплене, зокрема, комунальне підприємство теплових мереж «Криворіжтепломережа».

Комунальне підприємство теплових мереж «Криворіжтепломережа» (далі – КПТМ «Криворіжтепломережа», Підприємство) (ідентифікаційний код юридичної особи – [інформація з обмеженим доступом]) є юридичною особою, має майнові та немайнові права та обов'язки; несе відповідні обов'язки, укладає договори, виступає позивачем, відповідачем та третьою особою у відповідних судових інстанціях, власником майна Підприємства є територіальна громада міста [інформація з обмеженим доступом] в особі [інформація з обмеженим доступом]. Підприємство здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України, рішень [інформація з обмеженим доступом] міської ради та її виконкому, Статуту, внутрішніх нормативних актів, які не протирічать чинному законодавству України. Підприємство, як юридична особа, має самостійний баланс, розрахункові та інші рахунки в установах Державної казначейської служби України та банківських установах, круглі печатки, штампи та бланки зі своїм найменуванням, інші реквізити.

Підприємство включено до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, ідентифікаційний код [інформація з обмеженим доступом], основний вид діяльності – [інформація з обмеженим доступом].

Надаючи платні послуги, Підприємство здійснює господарську діяльність та у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання.

2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

З метою здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на регіональному ринку у сфері теплопостачання, зокрема, постачання теплової енергії, Відділенням направлені вимоги до КПТМ «Криворіжтепломережа» від 11.09.2020 №54-02/2862, від 20.08.2021 №54-02/3133, від 13.09.2021 №54-02/3570, від 06.10.2021 №54-02/3902.

Отримано відповіді від КПТМ «Криворіжтепломережа» листами від 08.10.2020 №1443/13, від 08.09.2021 № 1056/13, від 30.09.2021 № 2568/05 та від 25.10.2021 № 1213/13.

3. СТАНОВИЩЕ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ ПОСТАЧАННЯ ТЕПЛОВОЇ ЕНЕРГІЇ

Об'єкт аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

У відповідності до пункту 3.1. Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку у редакції, затвердженій розпорядженням Антимонопольного комітету України №49-р від 05.03.2002, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за №317/6605 (далі – Методика), об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є: суб'єкт господарювання; група суб'єктів господарювання; конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

Суб'єкт господарювання

Суб'єктом господарювання, який є об'єктом аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища, є КПТМ «Криворіжтепломережа».

Відповідно до положень статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про природні монополії» до сфери діяльності суб'єктів природних монополій відноситься діяльність у сфері транспортування теплової енергії.

Відповідно до частини 2 статті 5 Закону України «Про природні монополії», зведений перелік суб'єктів природних монополій ведеться Антимонопольним комітетом України на підставі реєстрів суб'єктів природних монополій у сфері житлово-комунального господарства, що формуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, а в інших сферах, в яких діють суб'єкти природних монополій, - національними комісіями регулювання природних монополій у відповідній сфері або органами виконавчої влади, що здійснюють функції такого регулювання до створення зазначених комісій.

КПТМ «Криворіжтепломережа» є суб'єктом господарювання природної монополії та включене до зведеного переліку суб'єктів природних монополій з транспортування теплової енергії, зокрема, магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами.

Крім цього, КПТМ «Криворіжтепломережа» здійснює свою діяльність на суміжних ринках, відповідно до статті 6 Закону України «Про природні монополії», зокрема, здійснює господарську діяльність з виробництва теплової енергії (крім випадків, коли вона використовується виключно для внутрішньовиробничих потреб) в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва теплової енергії (ліцензійними умовами); постачання теплової енергії.

Для здійснення вищевказаної діяльності Підприємство має ліцензії на виробництво теплової енергії (крім діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії), транспортування теплової енергії магістральними та місцевими (розподільчими тепловими мережами, постачання теплової енергії, переоформлені постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 15.11.2016 № 1997 на безстрокові.

Конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

Товар – будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери) (стаття 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про теплопостачання»:

- ринок теплової енергії - сфера обороту теплової енергії як товару, на який є попит і пропозиція;

- постачання теплової енергії (теплопостачання) - господарська діяльність, пов'язана з наданням теплової енергії (теплоносія) споживачам за допомогою технічних засобів транспортування та розподілом теплової енергії на підставі договору.

Відповідно до умов укладених Підприємством договорів зі споживачами категорій «інші споживачі» та «релігійні організації», у опалювальному періоді 2019-2020 років Підприємство здійснювало відпуск теплової енергії, зокрема на потреби опалення, фактичний відпуск/споживання теплової енергії відображено помісячно у відповідних актах приймання-передачі товарної продукції (теплової енергії), розрахунки за спожиту теплову енергію протягом даного періоду здійснювались за тарифами на теплову енергію, встановленими постановою НКРЕКП від 10.12.2018 № 1715.

Таким чином, теплова енергія, що відпускалася (вироблялася, транспортувалася та постачалася) Підприємством споживачам у опалювальному періоді 2019-2020 є предметом господарського обороту.

Отже, **конкретним товаром**, який випускається, **постачається**, продається Підприємством, **є теплова енергія**, що надається споживачам за допомогою технічних засобів транспортування та розподілом теплової енергії на підставі договору (**далі -теплова енергія**).

Визначення переліку товарів та основних продавців, покупців цих товарів, щодо яких має визначатися монополльне (домінуюче) становище

Перелік товарів, щодо яких має визначатися монополльне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання

У відповідності до пункту 4.1. Методики перелік товарів, щодо яких має визначатися монополльне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).

У відповідності до пункту 4.2. Методики визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності, зокрема: споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації та цін.

Правила користування тепловою енергією, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1198 (далі - Правила 1198), визначають взаємовідносини між теплопостачальними організаціями та споживачами теплової енергії.

Відповідно до пункту 4 Правил користування тепловою енергією, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1198 (далі - Правила 1198), користування тепловою енергією допускається лише на підставі договору купівлі - продажу теплової енергії між споживачем і теплопостачальною організацією (далі - договір), крім підприємств, що виробляють та використовують теплову енергію для цілей власного виробництва. Договори укладаються відповідно до типових договорів. Форми типових договорів затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері теплопостачання.

Окрім того, ці Правила визначають вимоги до якості теплової енергії, одиниці виміру обсягу спожитої споживачем теплової енергії, порядок оплати.

Інформація щодо теплової енергії, яка постачалася КПТМ «Криворіжтепломережа» в опалювальному періоді 2019-2020 років, зокрема категоріям споживачів «бюджетні установи», «інші споживачі» та «релігійні організації», її споживчих характеристик, умов її споживання та реалізації, цін, наведені в укладених зі споживачами договорах.

Так, проаналізовано діючі в опалювальному періоді 2019-2020 років договори купівлі-продажу теплової енергії, укладені Підприємством зі споживачами категорій «інші споживачі» та «релігійні організації» та встановлено, що предметом цих договорів передбачено, зокрема:

1.1 Теплопостачальна організація-Продавець відпускає Споживачу-Покупцю теплову енергію в гарячій воді на потреби опалення, вентиляції, гарячого водопостачання та у вигляді пари на технологічні потреби, а Споживач-Покупець сплачує отриману теплову енергію за встановленими тарифами (цінами) у строки, передбачені цим Договором.

1.2 Межа балансової та експлуатаційної відповідальності сторін вказана в акті меж розподілу.

...1.4 Теплопостачальна організація-Продавець відпускає Споживачу-Покупцю теплову енергію на об'єкти згідно з встановленим планом теплоспоживання.

Також, умовами зазначених договорів передбачено зобов'язання теплопостачальної організації щодо споживчих характеристик товару, зокрема: постачати теплову енергію в конкретних обумовлених обсягах, до межі розподілу зі споживачем забезпечувати подачу необхідної кількості теплоносія згідно температурного графіку з урахуванням температури зовнішнього повітря, необхідний наявний тиск теплоносія на вводі в будинок.

З огляду на наведені у договорах умови реалізації та ціни, умови споживання (специфічність розміщення, монтажу, технічного обслуговування), **необхідною умовою постачання теплової енергії є приєднання внутрішньобудинкових систем опалення об'єктів споживачів до теплових мереж ліцензіата, тому теплова енергія за споживчими характеристиками (функціональне призначення, фізичні характеристики, технічні та експлуатаційні характеристики) є товаром і не є подібним іншим товаром.**

Теплова енергія не є взаємозамінним товаром з будь-яким іншим товаром.

Отже, Товаром, щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище КПТМ «Криворіжтепломережа», є Теплова енергія.

Перелік основних продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів)

Статтею 1 Закону України «Про теплопостачання», зокрема визначено:

- об'єкти у сфері теплопостачання - теплогенеруючі станції чи установки, теплові електростанції, теплоелектроцентралі, котельні, когенераційні установки, теплові мережі, які призначені для виробництва і транспортування теплової енергії, а також об'єкти та споруди,

основне і допоміжне обладнання, що використовуються для забезпечення безпечної та надійної експлуатації теплових мереж;

- система централізованого теплопостачання - сукупність джерел теплової енергії, магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мереж, що об'єднані між собою та використовуються для теплозабезпечення споживача, населеного пункту, яка включає системи децентралізованого та помірно-централізованого теплопостачання;

- споживач теплової енергії - фізична або юридична особа, яка використовує теплову енергію на підставі договору;

- суб'єкти відносин у сфері теплопостачання - фізичні та юридичні особи незалежно від організаційно-правових форм та форми власності, які здійснюють виробництво, транспортування, постачання теплової енергії, теплосервісні організації, споживачі, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;

- теплогенеруюча організація - суб'єкт господарської діяльності, який має у своїй власності або користуванні теплогенеруюче обладнання та виробляє теплову енергію;

- теплотранспортуюча організація - суб'єкт господарської діяльності, який здійснює транспортування теплової енергії;

- теплопостачальна організація - суб'єкт господарської діяльності з постачання споживачам теплової енергії.

Відповідно до Правил 1198:

- система теплопостачання - сукупність джерел теплової енергії, магістральних та/або місцевих (розподільних) теплових мереж, засобів розподілення теплової енергії, які об'єднані спільним режимом виробництва, транспортування та постачання теплової енергії;

- система теплоспоживання - комплекс теплоспоживчих установок, з'єднаний із системою теплопостачання, призначений для задоволення потреб споживача відповідно до договору;

- споживач теплової енергії - фізична особа, яка є власником будівлі або суб'єктом підприємницької діяльності, чи юридична особа, яка використовує теплову енергію відповідно до договору.

Таким чином, постачальниками (продавцями) теплової енергії є суб'єкти господарювання, господарська діяльність яких спрямована на задоволення потреб споживача у забезпеченні тепловою енергією за допомогою сукупності джерел теплової енергії, магістральних та/або місцевих (розподільних) теплових мереж, засобів розподілення теплової енергії, які об'єднані спільним режимом виробництва, транспортування та постачання теплової енергії.

Листом від 30.09.2021 № 2568/05 у відповідь на вимогу Відділення від 13.09.2021 № 54-02/3570 Підприємство повідомило наступне: *«КПТМ «Криворіжтепломережа» надає послуги з теплопостачання в районах міста [інформація з обмеженим доступом], де розташовані джерела теплопостачання, які знаходяться на балансовому обліку підприємства [інформація з обмеженим доступом], а саме: [інформація з обмеженим доступом].*

Територіальні межі надання КПТМ «Криворіжтепломережа» послуги з теплопостачання визначаються балансовою належністю джерел теплової енергії, магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мереж, що об'єднані між собою та використовуються для забезпечення споживачів, що безпосередньо підключені до теплових мереж...).

КПТМ «Криворіжтепломережа» протягом опалювального періоду 2019-2020 років в зазначених територіальних межах є постачальником теплової енергії, оскільки здійснює зазначену господарську діяльність з постачання теплової енергії (включаючи її виробництво, транспортування та постачання) за допомогою системи централізованого теплопостачання – сукупності джерел теплової енергії, магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мереж, що об'єднані між собою та використовуються для теплозабезпечення споживачів, безпосередньо підключених до теплових мереж Підприємства.

За інформацією КПТМ «Криворіжтепломережа» (лист від 08.10.2020 №1443/13) в опалювальному періоді 2019-2020 років воно постачало теплову енергію категоріям споживачів «населення», «бюджетні установи» «інші споживачі» та «релігійні організації».

КПТМ «Криворіжтепломережа» протягом опалювального періоду 2019-2020 років здійснювало господарську діяльність з виробництва, транспортування магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії для потреб населення, бюджетних установ, інших споживачів та релігійних організацій в межах території [інформація з обмеженим доступом].

Основними споживачами теплової енергії протягом опалювального періоду 2019-2020 років виступають юридичні особи в межах території [інформація з обмеженим доступом], системи теплоспоживання яких з'єднані з системою тепlopостачання КПТМ «Криворіжтепломережа», та які використовують теплову енергію відповідно до укладених з Підприємством договорів.

Визначення товарних меж ринку

У відповідності до пунктів 5.1 - 5.3 Методики, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Враховуючи, що теплова енергія не є взаємозамінним з будь-яким іншим товаром, а необхідною умовою отримання теплової енергії є приєднання внутрішньобудинкових систем опалення об'єктів споживачів до теплових мереж ліцензіата, споживачі теплової енергії за звичайних умов не можуть легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Таким чином, **товарними межами ринку є постачання теплової енергії**, яка була предметом господарського обороту в територіальних межах [інформація з обмеженим доступом] та теплових мереж, що перебувають у господарському віданні Підприємства.

Визначення територіальних (географічних) меж ринку

Відповідно до пункту 6.1. Методики територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.

Отримання теплової енергії споживачами можливе лише у суб'єкта господарювання, який провадить господарську діяльність з постачання теплової енергії на певній території.

Характерною особливістю взаємодії попиту і пропозиції постачання теплової енергії є місце розташування об'єктів споживачів та неможливість переміщення попиту географічно, оскільки необхідною умовою отримання зазначеного товару є приєднання внутрішньобудинкових мереж опалення споживачів до магістральних та місцевих (розподільчих) мереж централізованого опалення КПТМ «Криворіжтепломережа». За межами цих мереж користування тепловою енергією, що постачається Підприємством, є неможливим.

Отже, територіальними (географічними) межами ринку постачання теплової енергії, на якому КПТМ «Криворіжтепломережа» здійснює господарську діяльність є територія [інформація з обмеженим доступом], на якій розташовані теплові мережі, що перебувають у господарському віданні КПТМ «Криворіжтепломережа».

Проміжок часу, стосовно якого має визначатися становище суб'єктів господарювання на ринку – часові межі ринку

У відповідності до пункту 7.1. Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило, рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.

Діяльність суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання обумовлена сезонним характером (реалізація теплової енергії для потреб опалення здійснюється протягом опалювального періоду).

Пунктом 2 Правил надання послуги з постачання теплової енергії, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 830 (далі – Постанова 830), визначено, що *опалювальний період* - період, протягом якого теплопостачальні організації постачають теплову енергію для потреб опалення.

В пункті 8 Постанови 830 зазначено, що Постачання теплової енергії для потреб опалення здійснюється в опалювальний період.

Рішення про початок та закінчення опалювального періоду приймається органами місцевого самоврядування з урахуванням кліматичних умов згідно з будівельними нормами і правилами, правилами технічної експлуатації теплових установок і мереж, державними санітарними нормами і правилами.

Виконавчим комітетом [інформація з обмеженим доступом] міської ради прийнято рішення від 18.09.2019 № 448 «Про початок опалювального сезону 2019-2020 років».

Часовими межами ринку постачання теплової енергії визначено опалювальний період 2019/2020 років.

Визначення потенційних конкурентів

Відповідно до пункту 9.1. Методики потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання: які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості; які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку; нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.

Фізичні та юридичні особи, бюджетні установи, інші споживачі та релігійні організації (споживачі) можуть отримувати теплову енергію, зокрема для потреб опалення, тільки у теплопостачальній організації.

Установлення монопольного (домінуючого) становища КПТМ «Криворіжтепломережа»

Абзацом другим частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

Отже, у розумінні положень абзацу другої частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», за результатами господарської діяльності за опалювальний період 2019/2020 року становище КПТМ «Криворіжтепломережа» на ринку постачання теплової енергії має ознаки монопольного (домінуючого) в територіальних межах [інформація з обмеженим доступом], на якій розташовані теплові мережі, що перебувають у господарському віданні КПТМ «Криворіжтепломережа».

4. ОБСТАВИНИ ВСТАНОВЛЕНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

4.1 НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Правові засади функціонування ринків у сфері теплопостачання визначаються, зокрема, Законом України «Про теплопостачання»;

Правилами користування тепловою енергією, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1198 (далі - Правила 1198); та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про теплопостачання», державна політика у сфері теплопостачання базується на принципах забезпечення захисту прав та інтересів

споживачів, взаємної відповідальності суб'єктів відносин у сфері теплопостачання за якісне постачання теплової енергії та своєчасну її оплату, сприяння розвитку конкурентних відносин на ринку теплової енергії, встановлення відповідальності суб'єктів теплопостачання за порушення законодавства у сфері теплопостачання.

Правила Правила 1198 визначають взаємовідносини між теплопостачальними організаціями та споживачами теплової енергії, а також, зокрема порядок оплати за спожиту теплову енергію.

Повноваженнями зі встановлення тарифів на теплову енергію наділені - Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг і органи місцевого самоврядування.

В умовах запровадження ринку природного газу вартість природного газу для підприємств теплопостачання змінюється майже щомісяця. Зміна ціни газу протягом опалювального періоду може бути як в сторону зменшення, так і в сторону збільшення.

З початку опалювального періоду 2019/2020 року для підприємств теплопостачання було значно знижено ціну природного газу у порівнянні з тією, що діяла в кінці минулого опалювального періоду та була врахованою у встановлених тарифах на теплову енергію та комунальні послуги.

При цьому на законодавчому рівні механізмів автоматичного коригування тарифів на теплову енергію для споживачів, що враховували б такі цінові зміни складових тарифів, передбачено не було.

Будь-яка зміна вартості природного газу впливає на розмір тарифів на теплову енергію та послугу з постачання теплової енергії для споживачів, оскільки газова складова у структурі собівартості послуг з теплопостачання є найбільшою.

Однак переглянути діючі тарифи на комунальні послуги, що надаються в умовах дії договорів про надання комунальних послуг, що уклалися до 1 травня 2019 року, тобто до моменту введення в дію нового Закону України «Про житлово-комунальні послуги», на сьогодні, як зазначалося вище, не має можливості.

У зв'язку з цим, Кабінетом Міністрів України для забезпечення захисту прав споживачів теплової енергії та комунальних послуг в частині **оплати ними справедливої вартості теплової енергії та комунальних послуг**, а також збалансування інтересів суб'єктів господарювання, споживачів та держави, у грудні 2019 року було прийнято постанову від 24 грудня 2019 № 1082 «Деякі питання нарахування (визначення) плати за теплову енергію та послуги з централізованого опалення, централізованого постачання гарячої води для споживачів у зв'язку зі зміною ціни природного газу» (далі – Постанова 1082).

Згідно з пунктом 2 Постанови 1082, у разі прийняття теплопостачальною організацією (виконавцем послуг із централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води) рішення щодо зміни розміру нарахувань за теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, споживачам, у зв'язку із зміною для них ціни природного газу протягом опалювального періоду 2019/20 року, відповідні зміни (починаючи із нарахувань за грудень 2019 р.) мають відобразитися щомісяця у платіжних документах споживачів, надісланих у місяці, що є наступним за розрахунковим періодом.

Про прийняте рішення щодо зміни розміру нарахувань за теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, теплопостачальна організація інформує споживачів шляхом розміщення інформаційного повідомлення (з наведенням відповідних обґрунтувань) на офіційному веб-сайті органу місцевого самоврядування та/або на власному сайті.

Даною постановою 1082 внесені зміни до Правила 1198.

Пункт 35 Правил 1198, яким визначено права теплопостачальної організації, доповнено абзацом такого змісту: “прийняти рішення щодо зміни розміру нарахувань за теплову енергію

для споживачів у зв'язку із зміною ціни природного газу, що використовується для виробництва теплової енергії.»

Також, **Правила 1198 доповнено розділом «Особливості нарахування (визначення) плати за теплову енергію для споживачів у зв'язку зі зміною ціни природного газу для теплопостачальної організації»** з таким змістом:

«47. У разі зміни для теплопостачальної організації протягом опалювального сезону ціни природного газу (без урахування зміни тарифів на послуги з транспортування та розподілу природного газу, торговельної надбавки (націнки) постачальника), що використовується для виробництва теплової енергії, теплопостачальна організація може прийняти рішення щодо зміни розміру нарахувань за спожиту теплову енергію для споживачів.

Підставою для зміни розміру нарахувань за спожиту теплову енергію є умова, коли ціна природного газу (без урахування зміни тарифів на послуги з транспортування та розподілу природного газу, торговельної надбавки (націнки) постачальника), придбаного теплопостачальною організацією у відповідному місяці опалювального сезону, є нижчою від ціни природного газу (без урахування зміни тарифів на послуги з транспортування та розподілу природного газу, торговельної надбавки (націнки) постачальника), що врахована у структурі тарифів на теплову енергію, встановлених уповноваженими органами.

49. Різниця в нарахуваннях спрямовується в оплату майбутніх платежів, крім випадку припинення дії договору із споживачем.

За наявності у споживача заборгованості за спожиту теплову енергію сума перерахунку зараховується в рахунок погашення існуючої заборгованості споживача відповідно до черговості її виникнення».

Отже, **враховуючи вимоги Постанови 1082 та Правил 1198, зміна розміру нарахувань за теплову енергію здійснюється для всіх категорій споживачів.**

4.2 ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У ході здійснення дослідження було з'ясовано наступне.

Згідно з інформацією КПТМ «Криворіжтепломережа» (лист від 08.10.2020 № 1443/13; лист від 08.09.2021 № 1056/13), протягом опалювального періоду 2019/2020 року, у зв'язку зі зміною ціни природного газу із урахуванням коефіцієнтів перерахунків, категоріям споживачів «населення» (з приладами обліку теплової енергії; без приладів обліку теплової енергії), «бюджетні установи» було проведено перерахунок розміру плати за теплову енергію та послуги з централізованого опалення.

Період	Бюджетні установи		Населення					
	Кф	Сума перерахунку, тис. грн, без ПДВ	Теплова енергія		Послуга централізованого опалення з приладами обліку теплової енергії		Послуга централізованого опалення без приладів обліку теплової енергії	
			Кф	Сума перерахунку, тис. грн, без ПДВ	Кф	Сума перерахунку, тис. грн, без ПДВ	Кф	Сума перерахунку, тис. грн, без ПДВ
Грудень 2019	0,792	8 808,3	0,783	270,8	0,785	31 852,6	0,785	351,5
Січень 2020	0,831	6 848,9	0,825	930,0	0,826	24 275,0	0,826	81,2
Лютий 2020	0,757	10225,7	0,747	824,7	0,749	30 031,6	0,749	146,1
Березень 2020	0,698	5 931,3	0,686	440,9	0,688	20 572,2	0,688	202,4
Квітень 2020	0,644	2 676,1	0,631	383,1	0,634	22 045,6	0,633	166,2
Загальна сума		34 490,4		2 849,5		128777,0		947,4

При цьому перерахунки розміру плати за теплову енергію за опалювальний період 2019/2020 року по категоріям споживачів «інші споживачі» та «релігійні організації» Підприємством **не здійснювалися**.

За інформацією КПТМ «Криворіжтепломережа» (лист від 08.10.2021 № 1443/13) протягом опалювального періоду 2019/2020 року Підприємство проводило нарахування категоріям споживачів «бюджетні установи», «інші споживачі» та «релігійні організації» у відповідності до тарифів на теплову енергію, встановлених постановою НКРЕКП від 10.12.2018 № 1715 у розмірі:

- категорія «інші споживачі» - 1789,02 грн/Гкал,
- категорія «інші споживачі» - 1715,15 грн/Гкал,
- категорія «релігійні організації» - 1678,03 грн/Гкал.

Окрім того, за інформацією КПТМ «Криворіжтепломережа», протягом опалювального періоду 2019/2020 року, у тому числі у період грудень 2019 - квітень 2020, ціна придбання Підприємством природного газу при кожному придбанні була єдиною для всіх категорій споживачів, водночас, ціна природного газу, яка врахована у складі вищевказаного тарифу для всіх категорій споживачів, була також однаковою, але перерахунки розміру нарахувань за теплову енергію Підприємством проведено тільки для категорій споживачів «населення» та «бюджетні установи».

Період	Категорія споживачів	Ціна природного газу, яка врахована у складі тарифів на теплову енергію, грн, без ПДВ	Ціна природного газу, за якою придбавало Підприємство, грн, без ПДВ
Грудень 2019	Населення, бюджетні установи, інші споживачі, релігійні організації, управителі багатоквартирних будинків	6 235,51	4 276,70
Січень 2020		6 235,51	4 650,00
Лютий 2020		6 235,51	3 948,00
Березень 2020		6 235,51	3 396,00
Квітень 2020		6 235,51	2 897,00

З наведеного у таблиці вбачається, що ціна природного газу, яка врахована у складі тарифів по Підприємству, однакова для всіх категорій споживачів, а також, однаковими були й цінові зміни придбання Підприємством природного газу для всіх категорій споживачів.

Крім цього вбачається, що протягом опалювального періоду 2019/2020 року цінові зміни придбання Підприємством природного газу для всіх категорій споживачів у бік зменшення відбувалися щомісяця, а тарифи на теплову енергію для цих категорій споживачів протягом даного періоду не змінювалися.

Таким чином, КПТМ «Криворіжтепломережа», всупереч вимог постанови 1082 та Правил 1198 не здійснило перерахунків розміру нарахувань за теплову енергію у період грудень 2019 - квітень 2020 для категорій споживачів «інші споживачі» та «релігійні організації».

Така бездіяльність Підприємства може призводити до ущемлення інтересів категорій споживачів «інші споживачі» та «релігійні організації», оскільки зазначені споживачі були позбавлені можливості розраховуватись за отриману теплову енергію за **обґрунтованими цінами**.

У свою чергу, вартість теплової енергії може впливати на розмір коштів, витрачених «іншими споживачами» та «релігійними організаціями» – споживачами Підприємства, зокрема

у сфері житлово-комунальних послуг, у сфері медико-санітарної допомоги тощо, споживачами яких, в свою чергу, є територіальна громада міста.

В ході дослідження Відділенням надіслано вимогу про надання інформації від 03.11.2021 №54-02/4386 споживачам теплової енергії КПТМ «Криворіжтепломережа» категорії «інші споживачі». Від них отримано та проаналізовано копії договорів купівлі-продажу теплової енергії та акти приймання-передачі товарної продукції щодо поставленої теплової енергії на потреби опалення до цих договорів, стосовно договірних відносин, умов споживання теплової енергії та впливу вартості постачання теплової енергії на витрати коштів даних споживачів у їх господарській діяльності у опалювальному періоді 2019/2020 року.

Так, на підставі договорів, укладених Підприємством з комунальним підприємством «Кривбасводоканал», з державним підприємством «Кривбасшахтозакриття», з ТОВ «Комбінат благоустрою», з ТОВ «Аптека24», з ТОВ «Система аптек «Лінда-фарм», з ТОВ «УЮТ-2011», Підприємство здійснювало нарахування за теплову енергію з грудня 2019 року по квітень 2020 року за тарифом на теплову енергію, який протягом цього періоду залишався незмінним і складав 1715,148 грн/Гкал з ПДВ, що свідчить про нездійснення перерахунків розміру нарахувань за теплову енергію у даному періоді споживачам категорій «інші споживачі» та «релігійні організації» у зв'язку зі зміною ціни природного газу для Підприємства, в той час як в цей період категоріям споживачів «населення», «бюджетні установи» Підприємством проводився перерахунок за теплову енергію, послуги з централізованого опалення та постачання теплової енергії.

Відповідно до актів приймання-передачі товарної продукції, комунальному підприємству «Кривбасводоканал» Підприємством нараховано за постачання теплової енергії з грудня 2019 року по квітень 2020 року [інформація з обмеженим доступом].

Наприклад, якщо Підприємством було б здійснено перерахунки розміру нарахувань за теплову енергію у період грудень 2019-квітень 2020 року комунальному підприємству «Кривбасводоканал», наприклад, з середнім коефіцієнтом 0,7444, який було застосовано для перерахунків категорії «бюджетні установи», то могло бути зменшено використання коштів у розмірі [інформація з обмеженим доступом] грн ($C = (1 - K) \times P = (1 - 0,7444) \times$ [інформація з обмеженим доступом] грн).

В наданих ДП «Кривбасшахтозакриття» приймання-передачі товарної продукції відображено нарахування Підприємством за постачання теплової енергії з грудня 2019 року по квітень 2020 року [інформація з обмеженим доступом].

Якщо Підприємством було б здійснено перерахунки розміру нарахувань за теплову енергію у період грудень 2019 - квітень 2020 ДП «Кривбасшахтозакриття» з середнім коефіцієнтом 0,7444, який було застосовано для перерахунків категорії «бюджетні установи», то могло бути зменшено використання коштів у розмірі [інформація з обмеженим доступом] грн ($C = (1 - K) \times P = (1 - 0,7444) \times$ [інформація з обмеженим доступом] грн).

З наведеного у актах приймання-передачі товарної продукції, ТОВ «УЮТ-2011» Підприємством нараховано за постачання теплової енергії з грудня 2019 року по квітень 2020 року [інформація з обмеженим доступом].

Щодо ТОВ «УЮТ-2011», то здійснення Підприємством перерахунків розміру нарахувань за теплову енергію у опалювальному періоді грудень 2019 – квітень 2020 могло б призвести до економії коштів шляхом зменшення їх використання на [інформація з обмеженим доступом] грн ($C = (1 - K) \times P = (1 - 0,7444) \times$ [інформація з обмеженим доступом] грн).

КП «Кривбасводоканал» у листі від 11.11.2021 № 11444 зазначає (початок цитати): «Вартість теплової енергії **впливає**, але не суттєво, на вартість кінцевої продукції (товару, послуг), яку виробляє/реалізує КП «Кривбасводоканал».

За даними звіту 8-НКРЕКП відсоток, який становить вартість теплової енергії у вартості кінцевої продукції (товару, послуг), яку виробляло/реалізувало КП «Кривбасводоканал» у опалювальному періоді 2019 року – складає 0,81%, у опалювальному періоді 2020 року – 0,46%.

...Послуги КПТМ «Криворіжтепломережа» носять сезонний характер та, крім фактору ціни, визначаються погодними умовами. Однак, за умови, що ці фактори будуть незмінними, а зростання/зменшення ціни на природний газ призведе до зростання/зменшення вартості послуг на теплопостачання на 10%, то і доля витрат у собівартості ліцензійних послуг КП «Кривбасводоканал» зросте на 10%. Таким чином, виходячи із фактичної структури витрат за 2020 рік, де послуги КПТМ «Криворіжтепломережа» складали у централізованому водопостачанні – 0,05135 грн/м³, у централізованому водовідведенні – 0,04589 грн/м³, зростання/зменшення вартості послуг КП «Кривбасводоканал» буде дорівнювати у централізованому водопостачанні – 0,005135 грн/м³, у централізованому водовідведенні – 0,004589 грн/м³, тобто менше 1 (однієї) копійки.

КПТМ «Криворіжтепломережа» для КП «Кривбасводоканал» **не проводилися перерахунки** вартості за теплову енергію у разі зміни ціни природного газу за опалювальний період 2019/2020.» (кінець цитати).

ДП «Кривбасшахтозакриття» у листі від 08.11.2021 № 581-01/01/02 повідомляє, що вартість теплової енергії в загальній вартості послуг по акумуляції шахтної води становить 1,7%, послуг по транзиту шахтної води 1,2%.

Вартість послуг ДП «Кривбасшахтозакриття» **зменшилась би** у разі зменшення КПТМ «Криворіжтепломережа» вартості послуг з теплопостачання, але не суттєво.

Перерахунок вартості за теплову енергію в опалювальному сезоні 2019/2020 КПТМ «Криворіжтепломережа» **не проводився**.

ТОВ «Комбінат благоустрою» у листі від 10.11.2021 № 1301 зазначає, що відсоток вартості теплової енергії у вартості кінцевих послуг які надає ТОВ «Комбінат благоустрою» населенню складає – 0,125%.

Вартість послуг, які надає ТОВ «Комбінат благоустрою» населенню, в зв'язку зі змінами ціни на природний газ **зменшилась би** незначно.

ТОВ «Аптека24» у листі від 18.11.2021 № 63 зазначає, що **вартість теплової енергії є суттєвим чинником** у його витратах.

Наведене доводить вплив вартості теплової енергії Підприємства на вартість товарів (послуг) споживачів теплової енергії категорії «інші споживачі».

За умов існування значної конкуренції на ринку постачання теплової енергії, така бездіяльність Підприємства, яка може призвести до ущемлення інтересів споживачів, була б неможливою, оскільки споживачі теплової енергії, внаслідок можливості вибору постачальника теплової енергії, обрали б іншого постачальника з більш сприятливими умовами споживання зазначеного товару.

У частині першій статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» йдеться про умови функціонування ринку, визнані такими, «що були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку».

За відсутності альтернативних джерел постачання товарів чи послуг, що задовольняли б попит за нормальними цінами та умовами торгівлі, домінуюча компанія стає для покупців або продавців єдиним торгівельним партнером, стосунків з яким неможливо уникнути.

За таких умов інші суб'єкти господарювання, споживачі потребують спеціального правового захисту від несправедливого ставлення до них, оскільки сам ринковий механізм з адекватним рівнем конкуренції не функціонує і не може захистити їх належним чином.

5. ВИСНОВКИ ВІДДІЛЕННЯ

Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку, зокрема, визнається бездіяльністю суб'єкта господарювання, який займає монополієне (домінуюче) становище на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, яка була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку.

Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Ураховуючи вище наведене, бездіяльність КПТМ «Криворіжтепломережа», яка полягає у не здійсненні перерахунків розміру нарахувань за теплову енергію у період грудень 2019 - квітень 2020 категоріям споживачів «інші споживачі» та «релігійні організації» у відповідності до постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 № 1082 «Деякі питання нарахування (визначення) плати за теплову енергію та послуги з централізованого опалення, централізованого постачання гарячої води для споживачів у зв'язку зі зміною ціни природного газу» та Правилам користування тепловою енергією, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1198 містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку постачання теплової енергії, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, яка була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку.

Відповідно до частини 1 статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють.

Ураховуючи наведене, керуючись статтями 7, 12¹, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтю 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 №32-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за №291/5482 (зі змінами та доповненнями), адміністративна колегія Південно-східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає такі обов'язкові до розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Комунальному підприємству теплових мереж «Криворіжтепломережа»:

припинити бездіяльність, яка полягає у не здійсненні перерахунків розміру нарахувань за теплову енергію у період грудень 2019 - квітень 2020 категоріям споживачів «інші споживачі» та «релігійні організації», яка містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, яка була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку.

Відповідно до частини другої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Про результати розгляду рекомендацій необхідно повідомити Південно-східне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України у **десятиденний строк** з дня їх отримання.

Відповідно до частини третьої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається.

Голова
адміністративної колегії

Дмитро МЕЛЬНИК